

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
з дисципліни «**Німеччина та Франція в системах міжнародних відносин**»

рівень вищої освіти **другий (магістерський)**
галузь знань **29 «Міжнародні відносини»**
спеціальність **291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»**
освітня програма **«Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика»**
вид дисципліни **обов'язкова**
факультет **міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу**

Укладач:

Лиман Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства ХНУ імені В. Н. Каразіна

2020/2021 навчальний рік

2. Навчальний контент:

Розділ 1. Вступ. Утворення германських королівств. Німецькі та французькі землі у довестфальську добу.

Тема 1. Вступ. Походження, міграції та війни стародавніх германців (до кінця IV ст.)

Предмет, мета і завдання курсу. Характеристика ключових термінів. Етноніми «германці», «німці», «франки», «французи». Зовнішня політика Німеччини і Франції на різних етапах історії та їх вплив на системи міжнародних відносин. Походження германців та їх перші зіткнення з Римською республікою. Кімврска війна. Римські джерела про військову справу германців. Боротьба Цезаря проти германців та її відображення у творі «Записки про Галльську війну». Відносини стародавніх германців з Римською імперією та сусідами у I –II ст. Міжнародне значення перемоги Армінія над римлянами в Тевтобурзькому лісі. Римські письмові джерела про військову справу германців. Створення германських племінних союзів. Федерати. Рух германських племен у III - IV ст. та його наслідки для Середземноморської підсистеми міжнародних відносин.

Тема 2. Утворення германських держав та їх зовнішня політика

Причини та початок германських вторгнень на територію Римської імперії наприкінці IV-V ст. Велике переселення народів та його вплив на міжнародні відносини. Найбільші союзи германських племен. Воєнні походи вестготів. Захоплення Аларіхом Риму. Вестготське королівство. Воєнні походи вандалів і свевів. Вандальське королівство. Королівства бургундів та їх зовнішня політика. Боротьба германських племен та Римської імперії проти гунів. «Битва народів» на Каталаунських полях та її міжнародні наслідки. Падіння Західної Римської імперії та боротьба Одоакра проти остготів. Зовнішня політика Остготського королівства. Воєнні походи лангобардів. Лангобардське королівство. Англо-саксонські королівства у міжнародних відносинах. Зовнішня політика державних утворень тюрингів, баварів, саксів.

Тема 3. Франкська держава Меровінгів і Каролінгів та міжнародні наслідки її розпаду

Утворення племінного союзу франків та їх взаємини з Римською імперією. Завоювання Хлодвігом Галлії. Створення Франкського королівства. Regnum Francorum. Дипломатія та війни Меровінгів. Посилення влади майордомів. Організація франкського війська за бенефіційною реформою Карла Мартелла. Арабське вторгнення у Франкську державу та міжнародні наслідки битви при Пуатьє. Зовнішня політика Франкської держави Каролінгів у VIII ст. Зміцнення союзу з римськими папами за часів Піпіна I Короткого. Воєнні походи Карла Великого. Створення Імперії Карла Великого та його дипломатична діяльність. Союз держави і церкви. Причини та етапи розпаду Каролінгської імперії. Верденський договір 843 р. Постверденські королівства західних та східних франків у другій половині IX ст.

Тема 4. Зовнішня політика Німеччини і Франції у X-XIII ст.

Міжнародне становище Франції та Німеччини на початку X ст. Поява назви «Франція» і прихід до влади у Німеччині Саксонської династії. Зовнішньополітична діяльність державних установ Німеччини та Франції в X-XIII ст. Боротьба Німеччини та Франції проти норманів і угорців. Дипломатія і війни Оттона I. Утворення «Священної Римської імперії германської нації» та особливості італійської політики німецьких імператорів у X-XIII ст. Участь Франції та Німеччини у перших трьох хрестових походах. Міжнародна діяльність духовно-рицарських орденів. Дипломатія і війни Фрідріха I Барбароси. Міжнародні наслідки участі Франції та Німеччини у хрестових походах XIII

ст. Агресія німецьких феодалів у слов'янських землях та Прибалтиці. «Дранг нах Остен». Нормандське завоювання Англії та етапи боротьби Франції й Англії у XI-XIII ст. Зміна політичної рівноваги в Європі за часів Філіпа II Августа. Участь Німеччини в антифранцузької коаліції. Міжнародні наслідки битви при Бувіні. Успіхи в процесі об'єднання Франції. Особливості дипломатії Людовіка IX Святого та Філіпа IV Красивого.

Тема 5. Франція та німецькі держави у міжнародних відносинах XIV-XV ст.

Дипломатія Франції у першій третині XIV ст. Прихід до влади династії Валуа. Династичні домагання Англії. Причини Столітньої війни. Новий прийом у дипломатичній практиці - звернення Едуарда III до громадської думки. Початок та перші етапи Столітньої війни. Поразки французьких військ на початковому етапі війни. Міжнародні наслідки договорів у Бретіньї та Труа. Дипломатія Ізабелли Баварської. Феномен Жанни д'Арк та закінчення Столітньої війни. Особливості дипломатії Людовика XI. Договір у Пікінї. Завершення політичного об'єднання Франції у другій половині XV ст. Ослаблення Німецької держави XIV ст. Міжнародні наслідки прийняття «Золотої булли» 1356 р. Союзи німецьких міст як міжнародні актори доби Середньовіччя. Політичний занепад Священної Римської імперії германської нації у XV ст. Міжнародні наслідки поразки Тевтонського ордену, гуситських воєн та утвердження династії Габсбургів.

Тема 6. Міждержавні відносини Франції та німецьких держав у Ранній Новий час (XVI- перша половина XVII ст.)

Зовнішньополітична діяльність державних установ Франції та німецьких держав у XVI – першій половині XVII ст. Запровадження у Франції посади державного секретаря з іноземних справ (1589). Франція та Священна Римська імперія германської нації у італійських війнах. Дипломатія Франциска I. Міжнародні наслідки Реформації у Німеччині. Зовнішня політика Карла V Габсбурга. Зовнішньополітичні наслідки Контрреформації у Німеччині та Громадянських (Релігійних) воєн у Франції. Аугсбурзький мир. Нантський едикт. Особливості політичних відносин між німецькими державами у другій половині XVI – на початку XVII ст. Передумови Тридцятилітньої війни. Активізація боротьби країн Габсбурзького блоку і Антигабсбурзької коаліції. Етапи та хід Тридцятилітньої війни. Політичні інтереси Франції, німецьких католицьких та протестантських держав. Дипломатія кардинала Рішельє. Вступ Франції у Тридцятилітню війну. Завершення Тридцятилітньої війни та Вестфальський мир 1648 р.

Розділ 2. Німеччина і Франція у Вестфальській, Віденській та Версальсько-Вашингтонській системі міжнародних відносин.

Тема 7. Франція та німецькі держави у Вестфальській системі міжнародних відносин (1648 – 1789 рр.)

Організація зовнішньополітичних відомств Франції та німецьких держав у другій половині XVII – першій половині XVIII ст. Процес професійної підготовки французьких та німецьких дипломатів. Маркіз Ш. Кольбер де Круассі. Маркіз Ж.-Б. Кольбер де Торсі. Боротьба Франції за гегемонію в Європі та світі за часів Людовика XIV. Утрехтський мирний договір та його вплив на міжнародне становище Франції й німецьких держав. Причини посилення Пруссії. Пруссія як впливовий актор міжнародних відносин в Європі у другої половині XVII – першої половині XVIII ст. Зовнішньополітичні доктрини Фрідріха II і шляхи їх втілення. Австро-пруські відносини та їх вплив на долю Імперії. Міжнародні наслідки війни за Австрійську спадщину та Семирічної війни. Дипломатична діяльність Е. Ф. фон Герцберга. Франція та німецькі держави у Війні за незалежність США. Участь Пруссії та Австрії у поділах Речі Посполитої.

Тема 8. Зовнішня політика Франції та німецьких держав у 1789 – 1815 рр.

Зовнішньополітичні інтереси французької буржуазії та початок Великої Французької революції. Дипломатія Франції й німецьких держав часів революції. Утворення Міністерства закордонних справ Франції (1791). Війни революційної Франції. Перші антифранцузькі коаліції. Інтереси Пруссії. Діяльність французької роялістської еміграції у німецьких державах. Захоплення влади Наполеоном та початок Наполеонівських воєн. Франко-пруські політичні відносини. Розгром Францією Пруссії під час війн Четвертої коаліції. Окупація Пруссії. Німецькі землі в імперії Наполеона. Рейнський союз. Антифранцузький рух у Німеччині. Дипломатична діяльність Ш. де Талейрана. Імперія Наполеона в 1812-1814 рр. Участь у Наполеонівських війнах німецьких держав. Остаточна поразка Наполеона під час «Ста днів» та територіально-політичні зміни у Німеччині.

Тема 9. Франція та Німеччина у Віденській системі міжнародних відносин (1815-1914 рр.).

Рішення Віденського конгресу щодо Франції та німецьких держав. Створення Німецького союзу. Організація зовнішньополітичної діяльності Німецького союзу. Поширення німецького націоналізму. Австрія та Пруссія у Священному союзі. Наслідки створення Німецького митного союзу. Міжнародне становище Франції у 1815-1848 рр. Зовнішньополітичні наслідки революцій 1848–1849 рр. у Франції та Німеччині. Рух за об'єднання Німеччини. Зовнішня політика Наполеона III. Державна діяльність О. фон Бісмарка. Австро-пруська боротьба за гегемонію у Німеччині. Австро-пруська війна. Міжнародне становище Північнонімецького союзу. Загострення відносин між Францією та Пруссією. Франко-пруська війна й об'єднання Німеччини. Франкфуртський мир та його міжнародні наслідки. Функції державного секретаря закордонних справ Німецької імперії. Подальше посилення франко-німецького антагонізму. Створення Троїстого союзу і Антанти. Дипломатична діяльність Т. Делькассе. Німеччина та Франція у міжнародних кризах кінця XIX - початку XX ст.

Тема 10. Зовнішня політика Німеччини і Франції у роки Першої світової війни.

Франко-німецький антагонізм як одна з причин Першої світової війни. Стратегічні плани та військовий потенціал Німеччини і Франції. Дипломатичні зусилля Франції та Німеччини щодо посилення військово-політичних коаліцій. Початок війни. Воєнні дії німецьких та французьких армій у 1914 р. Східнопруська операція. Битва на Марні. Крах «плану Шліффена». Німецько-турецькі відносини та вступ Османської імперії у війну. Воєнні дії Німеччини і Франції у 1915-1916 рр. Наступ німецьких військ на Східному фронті. Застосування Німеччиною отруйних речовин на Західному та Східному фронті. Німецько-болгарські відносини та вступ у війну Болгарії. Верденська битва та операція на Соммі. Особливості діяльності дипломатії Німеччини і Франції в роки війни. Функціонування МЗС, посольств і консульств в умовах воєнних дій. Спроби та провал «мирних маневрів» Німеччини та інших держав в 1916–1917 рр. Вплив німецької дипломатії та розвідки на революційні події в Росії у 1917 р. Міжнародні наслідки Лютневої революції та Жовтневого перевороту в Росії на стан Німеччини та Франції у війні. Брестський мирний договір. Воєнні дії німецьких та французьких армій у 1918 р. Військова поразка Німеччини. Комп'єнське перемир'я та підсумки Першої світової війни.

Тема 11. Франція та Німеччина у Версальсько-Вашінгтонській системі міжнародних відносин (1919-1939 рр.).

Паризька мирна конференція 1919–1920 рр. Плани Франції та позиція Німеччини. Версальський договір. Франція і Німеччина у міжнародних відносинах першої половини 20-х рр. Переділ німецьких колоній і сфер впливу. Роль Франції у Лізі Націй та її антинімецька спрямованість. Франція у боротьбі держав за панування на Тихому океані.

Вашингтонська конференція 1921–1922 рр. та її рішення для Франції. Франція і Німеччина на першому етапі Версальсько-Вашингтонській системи міжнародних відносин. Вихід Німеччини з міжнародної ізоляції. Рапалльський договір. Репараційне питання у 1920-х рр. План Дауеса. Локарнські угоди та їх вплив на міжнародні відносини. Франція та Німеччина у міжнародних відносинах другої половини 1920-х рр. План Юнга. Пакт Бріана–Келлога. Французький проект політичного об'єднання Європи. Світова економічна криза та її вплив на зовнішню політику Німеччини і Франції. Прихід до влади у Німеччині нацистів. Зовнішньополітичні доктрини А. Гітлера. Діяльність нацистської дипломатії. Вісь «Берлін-Рим». «Антикомінтернівський пакт». Ініціативи дипломатів Франції щодо створення колективної безпеки в Європі. Участь Німеччини у громадянській війні в Іспанії і позиція Франції. Політика умиротворення агресорів та її зовнішньополітичні наслідки. Аншлюс Австрії. Розчленування Чехословаччини. Сталевий пакт. Англо-франко-радянські переговори та їх зрив. Пакт Молотова–Ріббентропа

Тема 12. Німеччина і Франція у Другій світовій війні (1939–1945 рр.)

Дипломатична та військово-технічна підготовка Німеччини до Другої світової війни. Стратегічні плани та військовий потенціал Німеччини і Франції. Напад Німеччини на Польщу. Вступ Франції та Великої Британії у війну. «Дивна війна». Участь французьких дипломатів у діяльності Ліги Націй на початку війни. Перехід Німеччини до активних воєнних дій на Заході. Окупація німецькими військами Данії, Норвегії, Бельгії, Нідерландів, Люксембургу. Військова поразка Франції та її наслідки. Франція за Другим Комп'єнським перемир'ям. Анексія Німеччиною Ельзасу і Лотарингії. Зовнішня політика режиму «Віші». Французький колабораціонізм. Французький рух Опору. Троїстий (Берлінський) пакт. Встановлення гегемонії Німеччини на континенті. Радянсько-німецькі стосунки у 1939–1941 рр. Напад Німеччини та її сателітів на СРСР. Воєнні дії на радянсько-німецькому фронті у другій половині 1941 – 1942 рр. Створення антигітлерівської коаліції та проблема місця в ній руху «Вільна Франція». Військові поразки Німеччини у Сталінградській та Курській битвах і їх зовнішньополітичні наслідки. Стратегічний наступ радянських військ в 1944 р. Відкриття західними союзниками другого фронту у Франції. Звільнення Франції. Радянсько-французький договір про союз та взаємодопомогу. Кримська (Ялтинська) конференція. Берлінська наступальна операція радянських військ. Поразка і капітуляція Німеччини. Міжнародний статус Франції. Конференція у Потсдамі. Ключові рішення щодо майбутнього устрою Німеччини.

Розділ 3. Німеччина і Франція у біполярній та постбіполярній системах міжнародних відносин.

Тема 13. Франція, ФРН та НДР у біполярній системі міжнародних відносин.

Організація зовнішньополітичної діяльності Четвертої французької республіки. Конституція 1946 р. про інститути влади у сфері зовнішньополітичної діяльності. Франція у світовій політиці після Другої світової війни. Діяльність французької дипломатії щодо створення Дюнкеркського договору, Західного союзу та НАТО. Окупація Німеччини та утворення ФРН і НДР. Конституції ФРН та НДР про статус, функції та відповідальність інститутів влади у сфері зовнішньополітичної діяльності. Становлення зовнішньої політики двох німецьких держав у першій половині 1950-х рр. Пріоритети політики канцлера і міністра закордонних справ К. Аденауера. Франція і ФРН на шляху до спільної політики у галузі безпеки та оборони. Вступ ФРН до НАТО. Початок євроінтеграції та роль в ЄЕС Франції і ФРН. Зовнішня політика ФРН у період канцлерства Л. Ерхарда та К. Кізінгера. Особливості зовнішньої політики П'ятої Французької республіки. Ш. де Голль та концептуальні засади стратегії голлізму. «Нова східна політика» ФРН. «Стратегія рівноваги» Г. Шмідта. Головні напрями зовнішньої політики Франції, ФРН та НДР у 80-ті

роки. «Політика прагматичного реагування» Г. Коля та «антигегемонізм» Ф. Міттерана. Падіння Берлінської стіни та комуністичного режиму у НДР. Переговори щодо майбутнього двох німецьких держав. Позиція Франції. Договір від 12 вересня 1990 р. СРСР, США, Франції і Великої Британії про остаточне врегулювання німецького питання. Об'єднання Німеччини.

Тема 14. ФРН у постбіполярній системі міжнародних відносин

Якісна зміна міжнародного положення Німеччини внаслідок її об'єднання. Внесок об'єднаної Німеччини у новий постбіполярний світоустрій. Визнання Московським договором 1990 р. за ФРН право здійснювати суверенну зовнішню політику. Нормативні основи зовнішньої політики ФРН. Функції у зовнішніх зносинах ФРН федерального президента та міністра закордонних справ. Визнання ФРН підпорядкування національного права міжнародному. Роль ФРН у створенні Європейського Союзу. Намагання ФРН щодо постійного членства у Раді Безпеки ООН. Рішення бундестагу про використання бундесверу у миротворчих місіях для реалізації рішень Ради Безпеки ООН (1994). Зовнішня політика ФРН у період канцлерства Г. Шредера. Європейські пріоритети «червоно-зеленої коаліції» та діяльність міністра закордонних справ Й. Фішера. Стратегія розширення ЄС. Франко-німецькі протиріччя на саміті ЄС у Ніцці. Роль дипломатів Німеччини у створенні Європейської конституції (2004). Курс на оновлення трансатлантичного партнерства. Участь ФРН у військовій операції НАТО на Балканах. «Необмежена солідарність» із США (2001). Підтримка Німеччиною дій США в Афганістані і критика американської агресії проти Іраку. Німецько-турецькі відносини та позиція ФРН щодо перспектив інтеграції Туреччини у ЄС. Пріоритети зовнішньої політики А. Меркель. Курс ФРН на подальше розширення ЄС. Стратегічний план з імплементації Євроконституції. Роль ФРН у процесі подальшого реформування Євросоюзу. Суть «Нової послідовної східної політики ЄС». Вплив фінансової кризи 2008 р. на зовнішню політику ФРН. Еволюція німецько-американських відносин у 2005-2020 рр. Реакція ФРН на вихід Великої Британії з ЄС. Реакція МЗС ФРН на заяви Д. Трампа щодо реформування НАТО. Американсько-німецькі протиріччя щодо будівництва «Північного потоку-2». Відносини ФРН з країнами, що розвиваються. Німецькі ініціативи щодо «хайлігендамського процесу».

Тема 15. Франція у постбіполярній системі міжнародних відносин.

Інститути влади Франції у сфері міжнародних відносин постбіполярної доби. Роль Президента та міністра закордонних справ у зовнішньополітичній діяльності держави. Сучасні засоби захисту національних інтересів Франції. Особливості реалізації зовнішньої політики Франції у першій половині 1990 х рр. Готовність Ф. Міттерана до обмеження державного суверенітету на користь наднаціональних структур. Роль Франції у створенні Європейського Союзу. Пріоритетність західноєвропейського інтеграційного процесу. Нові та старі підходи у зовнішній політиці Франції за часів президентства Ж. Ширака. Участь у будівництві «конструктивного багатопольярного світу» та подальшій європейській інтеграції. Модернізація африканської політики. Французька військова присутність в Боснії. Участь Франції у бомбардуванні Югославії. Критика МЗС Франції агресії США проти Іраку. Європейський, атлантичний, середземноморський напрями зовнішньої політики президента Н. Саркозі. Створення Союзу для Середземномор'я. Участь французьких військ в агресії проти Лівії. Курс на будівництво європейської оборонної політики. Остаточне повернення Франції у військові структури НАТО. Послаблення франко-німецького політичного тандему. Зовнішня політика Франції за часів президентства Ф. Олланда. Відхід від амбіції щодо світової ролі Франції. Нова французька доктрина зовнішньої політики. «Біла книга з питань оборони та національної безпеки» та її пріоритети: захист, стримування, реагування. Воєнні операції французьких армій в Малі

та ЦАР. Відмова Франції передати Росії побудовані для її ВМФ вертольотоносці типу «Містраль». Реакція Франції на вихід Великої Британії з ЄС. Євроатлантичні пріоритети зовнішньої політики Е. Макрона. Наміри створення Європейської армії і поглиблення євроінтеграції. Сучасний стан франко-американських відносин.

Тема 16. Зовнішньополітичні зв'язки ФРН і Франції з Україною (1991-2020 рр.)

Зносини ФРН і Франції з Україною за часів президентства Л. Кравчука. Процес визнання ФРН і Францією незалежної України. Перші міждержавні німецько-українські та франко-українські контакти і договори. Перший візит до незалежної України міністра закордонних справ ФРН Г.-Д.Геншера (жовтень 1991 р.). Встановлення дипломатичних відносин між ФРН і Україною (січень 1992 р.) Візит до Києва канцлера Г.Коля (червень 1993 р.) Спільна Декларація про основи відносин між Україною і ФРН. Перший візит до незалежної України міністра закордонних справ Франції Р. Дюма (січень 1992) і підписання Протоколу про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Францією. Відкриття Посольства України у Франції (1993). Угода про партнерство та співробітництво з ЄС 1994 р. Міждержавні зв'язки ФРН і Франції з Україною за часів президентства Л. Кучми. Хартія про особливе партнерство із НАТО. Німецько-українські та франко-українські відносини за часів президентства В. Ющенка. Євроатлантичний вектор України та новий імпульс її відносин з ФРН і Францією. Проект «Східне партнерство» та його реалізація (2009). Боротьба за підписання Україною «Угоди про асоціацію з ЄС» та позиція ФРН і Франції щодо подій Євромайдану 2013-2014 рр. Участь ФРН і Франції у міжнародних санкціях проти Росії. Зносини ФРН і Франції з Україною за часів президентства П. Порошенка. Участь країн у «Нормандському форматі». «Формула Штайнмайера» для України. Відмінності у підходах щодо українського питання у зовнішньополітичних курсах ФРН і Франції. Французька та німецька позиції щодо перспектив членства України в ЄС та НАТО. ФРН і Франція в головних зовнішньополітичних пріоритетах адміністрації В. Зеленського. Офіційний візит В. Зеленського до Франції (червень 2019 р.) Зустріч В.Зеленського та Е. Макрона на саміті у «нормандському» форматі в Парижі (грудень 2019 р.)

Рекомендована література

Основна література

1. Воробьева Л. М. Внешняя политика ФРГ на пороге XXI века / Л. М. Воробьева. М.: РИСИ, 2000. 356 с.
2. Зверева Т.В. Внешняя политика современной Франции: Монография. / Т. В. Зверева М.: Канон+ РООИ Реабилитация, 2014. 344 с.
3. Имангалиев Р. Новая Германия в меняющемся мире: международное положение и внешняя политика Германии на рубеже XX – XXI вв. / Р.Имангалиев. М.: Новое знание, 2006. 252 с.
4. Кондратюк С.В. Європейська політика об'єднаної Німеччини / С. В. Кондратюк. К. : Ін-т світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2008. 264 с.
5. Нарочницкая Е.А. Франция в блоковой системе Европы. 1960–1980- е годы / Е. А. Нарочницкая. М.: Наука, 1993. 236 с.
6. Никитин А.К. Современная внешнеполитическая стратегия ФРГ / А.К. Никитин. М.: МГИМО, 2008. 320 с.
7. Обичкина Е. О. Внешняя политика Франции от де Голля до Саркози, (1940–2012) / Е. О. Обичкин. М. : Аспект Пресс, 2012. 382 с.
8. Павлов Н. В. Внешняя политика ФРГ в постбиполярном мире / Павлов Н. В. М. : Наука, 2005. 409 с.

9. Павлов Н. В. Внешняя политика ФРГ от Аденауэра до Шредера: монография. / Н. В. Павлов, А. А. Новиков. М.: СиДиПресс, 2005. 605 с.
10. Павлов Н. В. История внешней политики Германии от Бисмарка до Меркель : учеб. пособие / Н. В. Павлов. М. : Международные отношения, 2012. 797 с.
11. Рудько С. О. Зовнішня політика та політичні системи Французької Республіки та Федеративної Республіки Німеччини : підручник із курсу / С. О. Рудько. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. 298 с.
12. Славенов В. П. Очерки внешней политики Франции (1981-1986 гг.) / В. П. Славенов. М.: Международные отношения, 1987. 306 с.
13. Шадурский В. Г. Внешняя политика Франции (1945 – 2002): Учеб. пособие / В. Шадурский. Минск: БГУ, 2004. 175 с.
14. Шарапо А. В. Политические системы и внешняя политика Германии, Австрии, Швейцарии. Учеб. пособие. / А. В. Шарапо. Минск : БГУ, 2007. 231 с.

Допоміжна література

1. Арзаканян М. Ц. Политическая история Франции в XX веке / М. Ц. Арзаканян. М.: Высшая школа. 2003. 157 с.
2. Басовская Н. И. Столетняя война : леопард против лилии / Н. И. Басовская. М.: Астрель; АСТ, 2003. 428 с.
3. Безотосный В. М. Наполеоновские войны / В. М. Безотосный. М.: Вече, 2010. 416 с.
4. Беляев М. П. Французская и имперская дипломатия в поисках мира: Из истории Вестфальского мирного конгресса (1644–1648) / М. П. Беляев. М. : ИВИ РАН, 2000. 110 с.
5. Веджвуд С. В. Тридцатилетняя война / С. В. Веджвуд. М.: АСТ, 2013. 576 с.
6. Виноградов В. Отто фон Бисмарк. Объединение Германии железом и кровью. М.: Аст-Пресс, 2015. 32 с.
7. Газін В. П. Економіка та зовнішня політика Веймарської республіки (1925-1933 рр.): Східноєвропейські аспекти / В. П. Газін. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільськ. держ. пед. ун-т, 1999. 152 с.
8. Голль Ш. де. Военные мемуары: Призыв 1940-1942 / Ш. де Голль; Пер. с фр. М.: АСТ; Астрель, 2003. 814 с.
9. Делдерфилд Р. Ф. Крушение империи Наполеона: Воен.-ист. хроники / Р. Т. Делдерфилд. М.: Центрполиграф, 2001. 442 с.
10. Зонова Т. В. Дипломатия иностранных государств: Учеб. пособие / Т. В. Зонова. М.: РОССПЭН, 2004. 352 с.
11. Исдейл Ч. Дж. Наполеоновские войны: Пер. с англ. Д. Я. Мовшович / Ч. Д. Исдейл. Ростов н/Д.: Феникс; М.: Зевс, 1997. 541 с.
12. Канинская Г. Франция – НАТО: итоги возвращения // Европейская безопасность : события, оценки, прогнозы. 2010. Вып. 21 (37). С. 44-62.
13. Клавинг В. В. Западный фронт. Германия в войне 1939-1945 / В. В. Клавинг. М.: Яуза, Эксмо, 2005. 544 с.
14. Колосков И. А. Внешняя политика Пятой республики: Эволюция основных направлений и тенденций. 1958–1972 / И. А. Колосков. М.: АН СССР, 1976. 303 с.
15. Копійка В. В. Європейський Союз: Історія і засади функціонування: Навч. посіб. 2-ге вид., виправ. і доп. / Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. К., 2012. 759 с.
16. Кривонос Р. А. Німеччина у структурі європейської співпраці / Р. А. Кривонос. К.: КНЕУ, 2004. 165 с.
17. Кудряченко А. І. Європейська політика ФРН / А. І. Кудряченко. К., 1996. 239 с.
18. Левандовский А. Карл Великий: через империю к Европе / А. Левандовский. М.: Соратник, 1995. 264 с.

19. Лиман С. И. Империя Карла Великого в курсах лекций и исследованиях медиевистов украинских земель Российской империи (XIX — начало XX вв.) // Древности 2014-2015. Харьковский историко-археологический ежегодник. Вып. 13. Харьков, 2015. С. 320-329.
20. Максимычев, И.Ф. ФРГ в современном мире / И.Ф. Максимычев // Германия. Вызовы XXI века : монография / В. Б. Белов и др.; под ред. В. Б. Белова ; Российская акад. наук. Ин-т Европы. Москва, 2009. 788 с.
21. Обичкина Е.О. Франция в поисках внешнеполитических ориентиров в постбиполярном мире / Е. О. Обичкина М., 2003. 470 с.
22. Рудько С. Зовнішня політика країн Західної Європи в постбіполярний період: навчально-методичний посібник із курсу / С.Рудько. Острог : Національний університет «Острозька академія», 2012. 412 с.
23. Смирнов В. П. Краткая история Второй мировой войны / В.П. Смирнов. М: Весь мир., 2005. 356 с.
24. Славенов В. П. Очерки внешней политики Франции (1981– 1986 гг) / В. П. Славенов. М.: Междунар. отношения, 1986. 301 с.
25. Prate A. La France en Europe / A. Prate. Paris: Economica, 1995. 365 p.
26. Schöllgen G. Die Außenpolitik der Bundesrepublik Deutschland. Von den Anfängen bis zur Gegenwart / G.Schöllgen. München: Beck, 2004. 277 p.
27. Welgwood V. The Thirty Years War / V. Welgwood. New York: New York Review Books, 2005. 536 p.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Бернд Б. История Германии [Электронный ресурс] // От создания Германской империи до начала XXI века. URL: <http://romanbook.net/book/7903980/?page=117>
2. Договор о Европейском Союзе (Маастрихт, 7 февраля 1992 г.) [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://base.garant.ru/2566557/>
Договор об объединении Германии [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.gesetze-im-internet.de/einigtvtr/>.
3. Договор об окончательном урегулировании в отношении Германии [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://docs.cntd.ru/document/901736368>.
4. Дюби Ж. История Франции. Средние века. От Гуго Капета до Жанны д'Арк. М.: Международные отношения, 2000. https://historylib.org/historybooks/ZHorzh-Dyubi_Istoriya-Frantsii--Srednie-veka/
5. Осипов Е. А. Все дальше от голлизма: внешняя политика современной Франции. 2016. URL: interaffairs.ru/news/show/14900 (дата обращения: 04.04.2017)
6. Павлов Н. В. В поисках «нового начала». Об американо–германских отношениях // Международная жизнь. URL: <https://interaffairs.ru/jauthor/material/110>
7. Павлюк В.В. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918-1945) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.oa.edu.ua/.../history/Павлюк%20Новітня%20історія%20країн%20Західно>.
8. Пономарев М. Германия в поисках нового места в мире [Электронный ресурс]. URL: http://observer.materik.ru/observer/N28_93/28_11.HTM
9. Спільна декларація про основи відносин між Україною і Федеративною Республікою Німеччина [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276_012.
10. Спільна стратегія Європейського союзу щодо України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_492.

11. Фрольцов В. Внешняя политика ФРГ после Герхарда Шредера: проблемы и перспективы [Электронный ресурс]. URL: <http://review.w-europe.org/6/1.html>
12. Diplomatie: pour Pascal Boniface, Macron se revendique du gaullo-mitterandisme // RCF Radio. 2017. 29 aout. URL: <https://rcf.fr/actualite/diplomatie-pour-pascal-boniface-macron-se-revendique-du-gaullo-mitterandisme>
13. Gomart T. La politique étrangère d'Emmanuel Macron: retour au réalisme? (Entretien avec la Revue des Deux Mondes) / IFRI. URL: <https://www.ifri.org/fr/espace-media/lifri-medias/politiqueetrangere-demmanuel-macron-retour-realisme>
14. Ischinger W. What is Germany's role within the EU? World Economic Forum, 2015 [Electronic resource] – Way of access: www.weforum.org/what-is-germanys-role-within-the-eu.

2. Плани практичних (семінарських) занять, самостійної роботи

Семінарське заняття 1. Вступ. Походження, міграції та війни стародавніх германців (до кінця IV ст.)

План семінарського заняття

1. Предмет, мета і завдання курсу. Характеристика ключових термінів.
2. Зовнішня політика Німеччини і Франції на різних етапах історії та їх вплив на системи міжнародних відносин.
3. Походження германців та їх перші зіткнення з Римською республікою.
4. Відносини стародавніх германців з Римською імперією та сусідами у I – II ст.
5. Рух германських племен у III - IV ст. та його наслідки для Середземноморської підсистеми міжнародних відносин.

Семінарське заняття 2. Утворення германських держав та їх зовнішня політика

План семінарського заняття

1. Причини і початок германських вторгнень на територію Римської імперії наприкінці IV-V ст.
2. Воєнні походи вестготів. Зовнішня політика Вестготського королівства.
3. Зовнішня політика Вандальського та Бургундських королівств.
4. Боротьба германських племен та Римської імперії проти гунів.
5. Падіння Західної Римської імперії та боротьба Одоакра проти остготів. Зовнішня політика Остготського королівства.
6. Воєнні походи лангобардів. Лангобардське королівство у міжнародних відносинах.
7. Зовнішня політика державних утворень англів, саксів, тюрингів, баварів.

Семінарське заняття 3 (Тема 6). Міждержавні відносини Франції та німецьких держав у Ранній Новий час (XVI- перша половина XVII ст.)

План семінарського заняття

1. Зовнішньополітична діяльність державних установ Франції та німецьких держав у XVI – першій половині XVII ст.
2. Франція та Священна Римська імперія германської нації у італійських війнах. Дипломатія Франциска I.
3. Міжнародні наслідки Реформації у Німеччині. Зовнішня політика Карла V Габсбурга.

4. Зовнішньополітичні наслідки Контрреформації у Німеччині та Громадянських (Релігійних) воєн у Франції.
5. Передумови Тридцятилітньої війни. Активізація боротьби країн Габсбурзького блоку і Антигабсбурзької коаліції.
6. Етапи та хід Тридцятилітньої війни : політичні інтереси Франції, німецьких католицьких і протестантських держав.
7. Вступ Франції у Тридцятилітню війну та її завершення. Вестфальський мир 1648 р.

Семінарське заняття 4 (Тема 7). Франція та німецькі держави у Вестфальській системі міжнародних відносин (1648 – 1789 рр.)

План семінарського заняття

1. Організація зовнішньополітичних відомств Франції та німецьких держав у другій половині XVII – першій половині XVIII ст.
2. Боротьба Франції за гегемонію в Європі та світі за часів Людовика XIV.
3. Причини посилення Пруссії. Пруссія як впливовий актор міжнародних відносин в Європі у другій половині XVII – першій половині XVIII ст.
4. Міжнародні наслідки війни за Австрійську спадщину та Семирічної війни.
5. Франція та німецькі держави у Війні за незалежність США.
6. Участь Пруссії та Австрії у поділах Речі Посполитої.

Семінарське заняття 5 (Тема 9). Франція та Німеччина у Віденській системі міжнародних відносин (1815-1914 рр.).

План семінарського заняття

1. Створення Німецького союзу. Організація зовнішньополітичної діяльності Німецького союзу.
2. Міжнародне становище Франції і Пруссію у 1815-1848 рр.
3. Зовнішньополітичні наслідки революцій 1848–1849 рр. у Франції та Німеччині. Рух за об'єднання Німеччини.
4. Зовнішня політика Наполеона III.
5. Державна діяльність О. фон Бісмарка. Австро-пруська боротьба за гегемонію у Німеччині.
6. Загострення відносин між Францією та Пруссією. Франко-пруська війна й об'єднання Німеччини.
7. Франкфуртський мир та його міжнародні наслідки.
8. Подальше посилення франко-німецького антагонізму. Створення Троїстого союзу і Антанти.

Семінарське заняття 6 (Тема 11). Франція та Німеччина у Версальсько-Вашінгтонській системі міжнародних відносин (1919-1939 рр.).

План семінарського заняття

1. Паризька мирна конференція і Версальський договір. Плани Франції та позиція Німеччини.
2. Франція і Німеччина у міжнародних відносинах першої половини 20-х рр. Локарнські угоди та їх вплив на міжнародні відносини.
3. Франція та Німеччина у міжнародних відносинах другої половини 1920-х рр. Французький проект політичного об'єднання Європи.
4. Світова економічна криза та її вплив на зовнішню політику Німеччини і Франції.

5. Прихід до влади у Німеччині нацистів. Особливості діяльності нацистської та французької дипломатії у 1933-1937 рр.
6. Політика умиротворення агресорів та її зовнішньополітичні наслідки. Сталевий пакт.
7. Англо-франко-радянські переговори та їх зрив. Пакт Молотова–Ріббентропа.

Семінарське заняття 7 (Тема 13). Франція, ФРН та НДР у біполярній системі міжнародних відносин.

План семінарського заняття

1. Організація зовнішньополітичної діяльності Четвертої французької республіки.
2. Окупація Німеччини та утворення ФРН і НДР. Становлення зовнішньої політики двох німецьких держав у першій половині 1950-х рр.
3. Франція і ФРН на шляху до спільної політики у галузі безпеки та оборони. Вступ ФРН до НАТО.
4. Початок євроінтеграції та роль в ЄЕС Франції і ФРН.
5. Особливості зовнішньої політики П'ятої Французької республіки. Концептуальні засади голлізму.
6. «Нова східна політика» ФРН і «Стратегія рівноваги» Г. Шмідта.
7. Головні напрями зовнішньої політики Франції, ФРН та НДР у 80-ті роки. Об'єднання Німеччини.

Семінарське заняття 8 (Тема 16). Зовнішньополітичні зв'язки ФРН і Франції з Україною (1991-2020 рр.)

План семінарського заняття

1. Зносини ФРН і Франції з Україною за часів президентства Л. Кравчука. Процес визнання ФРН і Францією незалежної України.
2. Міждержавні зв'язки ФРН і Франції з Україною за часів президентства Л. Кучми. Хартія про особливе партнерство із НАТО.
3. Німецько-українські та франко-українські відносини за часів президентства В. Ющенка. Проект «Східне партнерство» та його реалізація (2009).
4. Боротьба за підписання Україною «Угоди про асоціацію з ЄС» та позиція ФРН і Франції щодо подій Євромайдану 2013-2014 рр.
5. Зносини ФРН і Франції з Україною за часів президентства П. Порошенка. «Нормандський формат» та «Формула Штайнмайера».
6. ФРН і Франція в головних зовнішньополітичних пріоритетах адміністрації В. Зеленського.

Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Вступ. Походження, міграції та війни стародавніх германців (до кінця IV ст.)

Питання до теми самостійної роботи:

1. Визначте основні елементи навчальної дисципліни «Німеччина та Франція в системах міжнародних відносин».
2. Коли і під впливом яких чинників і виникли етноніми «германці», «німці», «франки», «французи»?
3. Зробіть порівняльний аналіз особливостей міждержавних відносин Німеччини і Франції на різних етапах історії та їх вплив на системи міжнародних відносин.
4. Коли та у яких саме античних письмових джерелах з'явилися перші відомості про германців?

5. Яке міжнародне значення мала перемога Армінія над римлянами в Тевтобурзькому лісі?
6. Визначте особливості створення германських племінних союзів у III ст..
7. Якими були наслідки руху германських племен у III - IV ст. для Середземноморської підсистеми міжнародних відносин?

Література:

- Гай Юлий Цезарь. Записки о Галльской войне / Гай Юлий Цезарь. М.: Рипол классик, 2016. 416 с.
- Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.
- Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.
- История Германии : учебное пособие : в 3 тт. / Под общ. ред. Б. Бонвеча, Ю. В. Галактионова. М.: КДУ, 2008. Т. 1: С древнейших времен до создания Германской империи / Л. П. Белковец, С. А. Васютин, Е. П. Глушанин и др.; отв. ред. С. А. Васютин и Е. П. Глушанин; сост. науч.-справ. аппарата А. А. Мить. М.: КДУ, 2008. 544 с.
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
- Історія середніх віків: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. / Ліхтей І., Надтока Г.М., Король В.Ю.; за заг. ред. Г.М. Надтоки. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2018. 800 с.
- Кузьменко Ю. К. Ранние германцы и их соседи: Лингвистика, археология, генетика / Ю. К. Кузьменко. СПб. : Нестор-История, 2011. 266 с.
- Моруа А. История Германии. М.: Азбука, 2017. 320 с.
- Мюссе Л. Варварские нашествия на Европу: германский натиск. СПб.: Евразия, 2006. 416 с.
- Неусыхин А.И. Общественный строй древних германцев / А. И. Неусыхин. М.: Государственная публичная историческая библиотека, 2001. 302 с.
- Тодд М. Варвары. Древние германцы. Быт, религия, культура / М. Тодд. М.: Центрполиграф, 2005. 223 с.
- Томпсон Э. А. Римляне и варвары. Падение Западной империи / Э. А. Томпсон. СПб., Издательский Дом «Ювента», 2003. 278 с.

Тема 2. Утворення германських держав та їх зовнішня політика

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте причини германських вторгнень на територію Римської імперії наприкінці IV-V ст.
2. Проаналізувати зміст твору Йордана «Про походження та діяння готів» як джерела з історії міжнародних відносин германських племен.
3. Розширити лекційний матеріал інформацією про розгром гунами Готської держави Ерманаріха.
4. Які зовнішньополітичні чинники сприяли створенню Вестготського королівства?
5. Яку роль відіграли германські племена у «Битві народів» на Каталаунських полях?
6. Розширити лекційний матеріал інформацією про війну Одоакра проти остготів.
7. Якими були ключові тенденції зовнішньої політики Лангобардського королівства?

Література:

- Буданова В.П. Варварский мир эпохи великого переселения народов / В.П. Буданова. М.: Наука, 2000. 540 с.
- Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.
- Диснер Г.-И. Королевство вандалов. Взлёт и падение / Г.-И. Диснер. СПб.: Евразия, 2002. 221 с.
- Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.
- Иордан. О происхождении и деяниях гетов. Getica / Иордан : [пер. Е.Ч. Скржинской]. 2 изд. СПб.: Алетейя, 2001. 505 с.
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
- Історія середніх віків: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. / Ліхтей І., Надтока Г.М., Король В.Ю.; за заг. ред. Г.М. Надтоки. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2018. 800 с.
- Клауде Д. История вестготов / Д. Клауде . М., СПб.: Евразия, 2002. 285 с.
- Корсунский А.Р. Упадок и гибель Западной Римской империи и возникновение германских королевств (до сер. VI в.) / А.Р. Корсунский, Р. Гюнтер. М.: Изд-во МГУ, 1984. 255 с.
- Моруа А. История Германии. М.: Азбука, 2017. 320 с.
- Мюссе Л. Варварские нашествия на Европу: германский натиск. СПб.: Евразия, 2006. 416 с.
- Нуждин О.И. История международных отношений в средние века: Курс лекций / О.И. Нуждин .Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2001. 117 с.
- Шульц Х. Краткая история Германии / Х. Шульц. М.: Весь Мир, 2004. 256 с.

Тема 3. Франкська держава Меровінгів і Каролінгів та міжнародні наслідки її розпаду

Питання до теми самостійної роботи:

1. Які чинники сприяли завоюванню Хлодвігом Галлії та створенню Франкського королівства?
2. Визначте головні причини перемоги франків у війнах проти інших германських племен: вестготів, бургундів, алеманів.
3. Схарактеризуйте головні особливості дипломатії Меровінгів.
4. Визначте пріоритетні напрями зовнішньої політики Карла Мартелла та Піпіна Короткого.
5. В чому полягає сутність зовнішньополітичної доктрини Карла Великого?
6. Схарактеризуйте головні особливості дипломатії Карла Великого.
7. Якими були головні причини розпаду Каролінгської імперії?
8. Зробіть порівняльний аналіз зовнішньої політики постверденських королівств західних та східних франків у другій половині IX ст.

Література:

- Арзаканян М. Ц. История Франции / М. Ц. Арзаканян, А. В. Ревякин, П. Ю. Уваров. М. : Дрофа, 2005. 481 с.
- Басовская Н.И. Карл Великий и его империя / Н.И. Басовская // Знание-сила. 1997. №7. С. 34 – 48.
- Григорий Турский. История франков / Григорий Турский. М.: Наука, 1987. 464 с.
- Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.

- Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
- Історія середніх віків: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. / Ліхтей І., Надтока Г.М., Король В.Ю.; за заг. ред. Г.М. Надтоки. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2018. 800 с.
- Левандовский А. Карл Великий: через империю к Европе / А. Левандовский. М.: Соратник, 1995. 264 с.
- Лебек С. Происхождение франков. IV–IX вв. / С. Лебек. М.: Наука, 1993. Т.1. 316 с.
- Лиман С. И. Империя Карла Великого в курсах лекций и исследованиях медиевистов украинских земель Российской империи (XIX — начало XX вв.) // Древности 2014-2015. Харьковский историко-археологический ежегодник. – Вып. 13. Харьков, 2015. С. 320-329.
- Литтлвуд Й. История Франции от древнейших времён до наших дней. М.: АСТ, Астрель, 2008. 224 с.
- Мюссо-Гулар Р. Карл Великий / Р. Мюссо-Гулар. М.: Издательство «Весь мир», 2003. 176 с.
- Нуждин О.И. История международных отношений в средние века: Курс лекций / О.И. Нуждин. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2001. 117 с.

Тема 4. Зовнішня політика Німеччини і Франції у Х-ХІІІ ст.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Розкрийте процес прийняття зовнішньополітичних рішень у державних установах Німеччини та Франції в Х-ХІІІ ст.
2. Схарактеризуйте особливості боротьби Німеччини та Франції проти норманів і угорців.
3. Визначте основні причини утворення «Священної Римської імперії германської нації».
4. В чому сутність і особливості італійської політики німецьких імператорів у Х-ХІІІ ст. ?
5. Зробіть порівняльний аналіз зовнішньополітичних дій правителів та феодалів Франції й Німеччини у перших трьох хрестових походах.
6. Чи можна вважати активними дипломатичні дії Людовика ІХ щодо створення воєнно-політичного союзу з монголами? Аргументуйте.
7. Дати визначення поняття «Дранг нах Остен».
8. Схарактеризуйте стан міждержавних відносин Франції та Німеччини напередодні нормандського завоювання Англії.

Література:

- Брандедж Д. Крестовые походы. Священные войны Средневековья / Д. Брандедж. М.: ЗАО «Центрполиграф», 2011. 320 с.
- Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця ХVІІІ ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.
- Дюби Ж. История Франции. Средние века. От Гуго Капета до Жанны д'Арк / Ж. Дюби. М.: Международные отношения, 2000. 416 с.
- Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.
- История Германии : учебное пособие : в 3 тт. / Под общ. ред. Б. Бонвеча, Ю. В. Галактионова. М.: КДУ, 2008. Т. 1: С древнейших времен до создания Германской

империи / Л. П. Белковец, С. А. Васютин, Е. П. Глушанин и др.; отв. ред. С. А. Васютин и Е. П. Глушанин; сост. науч.-справ. аппарата А. А. Мить. М.: КДУ, 2008. 544 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Історія середніх віків: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. / Ліхтей І., Надтока Г.М., Король В.Ю.; за заг. ред. Г.М. Надтоки. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2018. 800 с.

Колесницкий Н. Ф. «Священная Римская империя»: притязания и действительность / Н. Ф. Колесницкий. М.: Наука, 1977. 212 с.

Куглер Б. История крестовых походов / Б. Куглер. Ростов н/Д.: Феникс, 1995. 511 с.

Литтлвуд Й. История Франции от древнейших времён до наших дней. М.: АСТ, Астрель, 2008. 224 с.

Мишо Г. История крестовых походов / Г. Мишо. К.: Бронт-ЛТД, 1995. 229 с.

Моруа А. История Германии. М.: Азбука, 2017. 320 с.

Нуждин О.И. История международных отношений в средние века: Курс лекций / О.И. Нуждин. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2001. 117 с.

Ополь Ф. Фридрих Барбаросса / Ф. Ополь. СПб.: Евразия, 2010. 512 с.

Пако М. Фридрих Барбаросса / М. Пако. Ростов/н/Д: Феникс, 1998. 320 с.

Рапп Ф. Священная Римская империя германской нации / Ф. Рапп. СПб.: Евразия, 2009. 427 с.

Тейс Л. Наследие Каролингов / Л. Тейс. В 2 т. М.: Скарабей, 1993. Т. 2. 272 с.

Урбан В. Тевтонский орден / В. Урбан. М.: АСТ: Хранитель, 2007. 413 с.

Тема 5. Франція та німецькі держави у міжнародних відносинах XIV-XV ст.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Визначте основні досягнення та головні прорахунки дипломатії Франції й Німеччини у першій третині XIV ст.
2. Схарактеризуйте причини Столітньої війни.
3. Поясніть, чому на першому етапі Столітньої війни французька армія зазнавала поразки?
4. Які міжнародні наслідки мала угода в Труа?
5. Якою мірою феномен Жанни д'Арк вплинув на остаточну перемогу Франції у Столітній війні?
6. Схарактеризуйте особливості німецького вектору зовнішньої політики Людовика XI.
7. Який вплив на міжнародні відносини в Європі XIV-XV ст. зробили союзи німецьких міст?
8. Схарактеризуйте міжнародні наслідки прийняття «Золотої булли» 1356 р.

Література:

Арзаканян М. Ц. История Франции / М. Ц. Арзаканян, А. В. Ревякин, П. Ю. Уваров. М.: Дрофа, 2005. 481 с.

Басовская Н. И. Столетняя война : леопард против лилии / Н.И. Басовская. М.: Астрель; АСТ, 2003. 428 с.

Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.

Дюби Ж. История Франции. Средние века. От Гуго Капета до Жанны д'Арк / Ж. Дюби. М.: Международные отношения, 2000. 416 с.

Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Історія середніх віків: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. / Ліхтей І., Надтока Г. М., Король В. Ю.; за заг. ред. Г. М. Надтоки. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. 800 с.

Корриган Г. Столетняя война / Г. Корриган. М.: АСТ, 2015. 351 с.

Литтлвуд Й. История Франции от древнейших времён до наших дней. М.: АСТ, Астрель, 2008. 224 с.

Моруа А. История Германии. М.: Азбука, 2017. 320 с.

Нуждин О. И. История международных отношений в средние века: Курс лекций / О. И. Нуждин. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2001. 117 с.

Перруа Э. Столетняя война / Э. Перруа. СПб.: Евразия, 2002. 480 с.

Подалаяк Н. Могутня Ганза. Комерційний простір, міське життя і дипломатія XII – XVII століть / Н. Подалаяк. К.: Темпора, 2009. 360 с.

Рапп Ф. Священная Римская империя германской нации / Ф. Рапп. СПб.: Евразия, 2009. 427 с.

Фавье Ж. Столетняя война / Ж. Фавье. СПб.: Евразия, 2009. 656 с.

Тема 6. Міждержавні відносини Франції та німецьких держав у Ранній Новий час (XVI- перша половина XVII ст.)

Питання до теми самостійної роботи:

1. Зробіть порівняльний аналіз зовнішньополітичної діяльності державних установ Франції та німецьких держав у XVI – першій половині XVII ст.

2. У чому полягали головні політичні протиріччя Франції та Священної Римської імперії германської нації у італійських війнах?

3. Схарактеризуйте міжнародні наслідки Реформації у Німеччині.

4. Якою мірою німецькі протестантські та католицькі правителі впливали на хід Громадянських (Релігійних) воєн у Франції?

5. Назвіть головні передумови Тридцятилітньої війни.

6. Схарактеризуйте політичні інтереси Франції, німецьких католицьких і протестантських держав у Тридцятилітній війні.

7. Якою мірою вступ Франції у Тридцятилітню війну сприяв перемогам держав Антигабсбурзької коаліції?

8. Як саме рішення Вестфальського миру змінили кордони Франції та німецьких держав?

Література:

Арзаканян М. Ц. История Франции / М. Ц. Арзаканян, А. В. Ревякин, П. Ю. Уваров. М.: Дрофа, 2005. 481 с.

Беляев М. П. Французская и имперская дипломатия в поисках мира: Из истории Вестфальского мирного конгресса (1644–1648) / М. П. Беляев. М.: ИВИ РАН, 2000. 110 с.

Веджвуд С. В. Тридцатилетняя война / С. В. Веджвуд. М.: АСТ, 2013. 576 с.

Гейссер Г. История Реформации. М.: Ленанд, 2015. Т. 1. Реформация в Германии. 312 с.; Т. 2. Католическая реставрация. 184 с.; Т. 3. Тридцатилетняя война. 168 с.

Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ: Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.

Дятлов В. О. Реформи і Реформація у Німеччині (XV–XVI століття) / В. О. Дятлов. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2010. 308 с.

Ивонин Ю. Е. Универсализм и территориализм: Старая империя и территориальные государства Германии в раннее Новое время. 1495–1806 / Ю. Е. Ивонин. Т. 1. М., 2004.

Ивонина Л. И. Дипломатия Тридцатилетней войны / Л. И. Ивонина, А. Ю. Прокопьев А. Ю. Смоленск, 1996. 230 с.

История Германии : учебное пособие : в 3 тт. / Под общ. ред. Б. Бонвеча, Ю. В. Галактионова. М.: КДУ, 2008. Т. 1: С древнейших времен до создания Германской империи / Л. П. Белковец, С. А. Васютин, Е. П. Глушанин и др.; отв. ред. С. А. Васютин и Е. П. Глушанин; сост. науч.-справ, аппарата А. А. Мить. М.: КДУ, 2008. 544 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Лаворини М. Карл V. Властелин трех континентов / М. Лаворини. М.: Издательство: Ниола-Пресс, 2010. 128 с.

Люблинская А.Д. Франция при Ришелье. Французский абсолютизм в 1630-1642 гг. / А.Д. Люблинская. – М.: Наука, 1982. – 276 с.

Семченков Я.С. Тридцатилетняя война 1618-1648 гг. /Я. С. Семченков. М.: Рейтар, 2009. 136 с.

Хоус Д. Краткая история Германии / Д. Хоус. М.: Азбука-Аттикус, 2017. 270 с.

Черкасов П.П. Кардинал Ришелье / П.П. Черкасов. М.: Международные отношения, 1990. 379 с.

Шульц Х. Краткая история Германии / Х. Шульц. М.: Весь Мир, 2004. 256 с.

Тема 7. Франція та німецькі держави у Вестфальській системі міжнародних відносин (1648 – 1789 рр.)

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте організацію зовнішньополітичних відомств Франції та німецьких держав у другій половині XVII – першій половині XVIII ст.

2. Підтримку яких німецьких держав використовував Людовика XIV у своїй боротьбі за гегемонію в Європі ?

3. У чому полягали причини посилення Пруссії у другій половині XVII – першій половині XVIII ст.?

4. Розкрийте причини ефективності дипломатичної діяльності Е. Ф. фон Герцберга?

5. Схарактеризуйте міжнародні наслідки для Франції та Пруссії війни за Австрійську спадщину та Семирічної війни.

6. Якою мірою та з яких причин Франція та німецькі держави впливали на хід війни за незалежність США?

7. Визначте причини участі Пруссії у поділах Речі Посполитої?

Література:

Архенгольц И. В. История Семилетней войны / И. В. Архенгольц. М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. 560 с.

Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.

Ивонин Ю. Е. Универсализм и территориализм: Старая империя и территориальные государства Германии в раннее Новое время. 1495–1806 / Ю. Е. Ивонин. Т. 1. М., 2004.

Ивонина Л. И. Очерки международных отношений в Европе во время становления Вестфальской системы (1648–1715). / Л. И. Ивонина. М. : РКонсульт, 2005. 235 с.

История Германии : учебное пособие : в 3 тт. / Под общ. ред. Б. Бонвеча, Ю. В. Галактионова. М.: КДУ, 2008. Т. 1: С древнейших времен до создания Германской империи / Л. П. Белковец, С. А. Васютин, Е. П. Глушанин и др.; отв. ред. С. А. Васютин и Е. П. Глушанин; сост. науч.-справ, аппарата А. А. Мить. М.: КДУ, 2008. 544 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

- Краснов Н. А. США и Франция: дипломатические отношения, 1775–1801 / Н. А. Краснов. М. : ПАИМС, 2000. 423 с.
- Литтлвуд Й. История Франции от древнейших времён до наших дней. М.: АСТ, Астрель, 2008. 224 с.
- Моруа А. История Германии. М.: Азбука, 2017. 320 с.
- Ненахов Ю.Ю. Войны и кампании Фридриха Великого / Ю. Ю. Ненахов. Минск: Харвест, 2002. 816 с.
- Фридрих Великий. Наставление о военном искусстве к своим генералам. Анти-Макиавелли. М.: Эксмо, 2014. 512 с.
- Хоус Д. Краткая история Германии / Д. Хоус. М.: Азбука-Аттикус, 2017. 270 с.
- Шульц Х. Краткая история Германии / Х. Шульц. М.: Весь Мир, 2004. 256 с.

Тема 8. Зовнішня політика Франції та німецьких держав у 1789 – 1815 рр.

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте головні зовнішньополітичні інтереси французької буржуазії напередодні Великої Французької революції.
2. У чому полягала необхідність реорганізації дипломатичного відомства Франції під час революції та утворення Міністерства закордонних справ?
3. Поясніть позицію німецьких держав під час існування першої та другої антифранцузьких коаліцій.
4. Зробіть порівняльний аналіз війн революційної Франції та Наполеонівських війн.
5. Розкрийте причини швидкого розгрому та окупації Францією Пруссії.
6. Схарактеризуйте стан німецьких земель в імперії Наполеона.
7. Як остаточна поразка Наполеона під час «Ста днів» вплинула на територіально-політичні зміни у Німеччині?

Література:

- Безотосный В. М. Наполеоновские войны / В.М. Безотосный. М.: Вече, 2010. 416 с.
- Делдерфилд Р. Ф. Крушение империи Наполеона: Воен.-ист. хроники / Р. Т. Делдерфилд. М.: Центрполиграф, 2001. 442 с.
- Ивонин Ю. Е. Универсализм и территориализм: Старая империя и территориальные государства Германии в раннее Новое время. 1495–1806 / Ю. Е. Ивонин. Т. 1. М., 2004.
- Исдейл Ч. Дж. Наполеоновские войны: Пер. с англ. Д. Я. Мовшович / Ч. Д. Исдейл. Ростов н/Д.: Феникс; М.: Зевс, 1997. 541 с.
- История Германии : учебное пособие : в 3 тт. / Под общ. ред. Б. Бонвеча, Ю. В. Галактионова. М.: КДУ, 2008. Т. 1: С древнейших времен до создания Германской империи / Л. П. Белковец, С. А. Васютин, Е. П. Глушанин и др.; отв. ред. С. А. Васютин и Е. П. Глушанин; сост. науч.-справ. аппарата А. А. Мить. М.: КДУ, 2008. 544 с.
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
- Кинг Б.Д. Битва дипломатов или Вена 1814 / Б.Д. Кинг. М.: АСТ, Астрель, 2010. 477 с.
- Краснов Н. А. США и Франция: дипломатические отношения, 1775–1801 / Н. А. Краснов. М. : ПАИМС, 2000. 423 с.
- Крейе Э. Э. Политика Меттерниха: Германия в противоборстве с Наполеоном. 1799–1814: Пер. с нем. / Э. Э. Крейе. М., 2002. 583 с.
- Литтлвуд Й. История Франции от древнейших времён до наших дней. М.: АСТ, Астрель, 2008. 224 с.
- Моруа А. История Германии. М.: Азбука, 2017. 320 с.

- Надлер В. К. Император Александр 1 и идея Священного союза / В. К. Надлер. М.:Издательство: Кучково поле, 2011. 1088 с.
- Подмазо А.А. Большая европейская война 1812 – 1815 годов: Хроника событий / А. А. Подмазо . М.: РОССПЭН, 2003. 367 с.
- Соколов О.В. Битва двух империй. 1805-1812. / О. В. Соколов. М.: Астрель; СПб.: Астрель-СПб., 2012. 756 с.
- Тарле Е. В. Наполеон / Е.В. Тарле. М.: АСТ, 2010. 416 с.
- Хобсбаум Э. Век Революции. Европа 1789–1848 / Э. Хобсбаум. Ростов-на-Дону: Феникс, 1999, 480 с.

Тема 9. Франція та Німеччина у Віденській системі міжнародних відносин (1815-1914 рр.)

Питання до теми самостійної роботи:

- 1 Схарактеризуйте організацію зовнішньополітичної діяльності Німецького союзу.
2. Зробіть порівняльний аналіз міжнародного становища Франції і Пруссії у 1815-1848 рр.
3. Які зовнішньополітичні наслідки мали революцій 1848–1849 рр. у Франції та Німеччині?
4. Як реалізовувалися політичні домовленості між О. фон Бісмарком та Наполеоном III у 1850-1860-ті роки?
5. В чому полягали головні причини та наслідки Франко-пруської війни?
6. Поясніть яким чином здійснилося зміцнення міжнародного становища Франції наприкінці XIX ст.
7. Чи можна вважати Російсько-французький союз дзеркальною відповіддю на Троїстий союз?

Література:

- Арзаканян М. Ц. История Франции / М. Ц. Арзаканян, А. В. Ревякин, П. Ю. Уваров. М. : Дрофа, 2005. 481 с.
- Виноградов В. Отто фон Бисмарк. Объединение Германии железом и кровью. М.: Аст-Пресс, 2015. 32 с.
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
- Костюк Д. А. Зовнішня політика та таємна дипломатія Отто фон Бісмарка після утворення Німецької імперії / Д. А. Костюк // Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 115. С. 451-455.
- Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини XX ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
- Надлер В. К. Император Александр 1 и идея Священного союза / В. К. Надлер. М.:Издательство: Кучково поле, 2011. 1088 с.
- Павлов, Н.В. История внешней политики Германии от Бисмарка до Меркель : учеб. пособие / Н.В. Павлов. М. : Международные отношения, 2012. 797 с.
- Литтлвуд Й. История Франции от древнейших времён до наших дней. М.: АСТ, Астрель, 2008. 224 с.
- Моруа А. История Германии. М.: Азбука, 2017. 320 с.
- Романова Е.В. Путь к войне: развитие англо-германского конфликта, 1898-1914 гг. / Е. В. Романова. М.: МАКС Пресс, 2008. 328 с.
- Хоус Д. Краткая история Германии / Д. Хоус. М.: Азбука-Аттикус, 2017. 270 с.

Тема 10. Зовнішня політика Німеччини і Франції у роки Першої світової війни
Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте стратегічні плани та військовий потенціал Німеччини і Франції напередодні Першої світової війни.
2. Розкрийте основні причини краху німецького плану "бліскавичної війни" на Західному фронті.
3. Зробіть порівняльний аналіз воєнних дій німецьких армій на Західному та Східному фронтах у 1915-1916 рр.
4. Схарактеризуйте особливості діяльності дипломатії Німеччини і Франції в роки Першої світової війни.
5. Чким чином наслідки Лютневої революції та Жовтневого перевороту в Росії вплинули на стан Німеччини та Франції у війні?
6. Поясніть, чому, незважаючи на сприятливі результати Брестського миру, Німеччина зазнала воєнної поразки?
7. Схарактеризуйте умови Комп'єнського перемир'я та головні підсумки Першої світової війни.

Література:

- Арзаканян М. Ц. Политическая история Франции в XX веке / М. Ц. Арзаканян. М. : Высшая школа. 2003. 157 с.
- Германия и русская революция 1917 – 1924: Пер. с нем. / Изд. Г. Кёненна и Л. Копелева. Под ред. Я. Драбкина. М: Памятники исторической мысли., 2007. 383 с.
- Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
- Лиддел-Гарт Б. История Первой мировой войны / Б. Лиддел-Гарт . М.: АСТ, 2017. 576 с.
- Литтлвуд Й. История Франции от древнейших времён до наших дней. М.: АСТ, Астрель, 2008. 224 с.
- Максимычев И. Ф. Германский фактор в Европейской политике России: конфликт и партнерство, 1914–2004 / И. Ф. Максимычев. М., 2004. 167 с.
- Моруа А. История Германии. М.: Азбука, 2017. 320 с.
- Павлов, Н.В. История внешней политики Германии от Бисмарка до Меркель : учеб. пособие / Н.В. Павлов. М. : Международные отношения, 2012. 797 с.
- Первая мировая война: Пролог XX века / Отв. ред. В.Л. Мальков. М.: Наука, 1998. 693 с.
- Порох, золото и сталь. Военно-техническое сотрудничество в годы первой мировой войны. М.: РХГА, 2018. 532 с.
- Сапожников Л. Гибель четырёх империй. Неизвестная война 1914-1918 / Л. Сапожников. М.: Арий, 2015. 352 с.
- Свет и тени Великой войны. Первая мировая в документах эпохи. М.: РОССПЭН, 2014. 416 с.
- Уткин А. Первая мировая война / А. Уткин. М.: Культурная революция, 2013. 560 с.
- Хейстингс М. Первая мировая война. Катастрофа 1914 года / М. Хейстингс. М.: Альпина Паблишер, 2017. 604 с.

Тема 11. Франція та Німеччина у Версальсько-Вашінгтонській системі міжнародних відносин (1919-1939 рр.)

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте головні статті Версальського договору.
2. Яку роль на міжнародній арені у перші роки існування Версальсько-Вашінгтонської системи міжнародних відносин відігравали Франція та Німеччина?

3. Як Локарнські угоди вплинули на франко-німецькі політичні відносини й на міжнародну ситуацію в Європі?
4. В чому полягав французький проект політичного об'єднання Європи?
5. Яким чином світова економічна криза вплинула на зовнішню політику Німеччини і Франції?
5. Розкрийте особливості діяльності нацистської та французької дипломатії у 1933-1937 рр.
6. В чому сутність політики умиротворення агресорів та хто саме з провідних французьких державних діячів може вважатися її провідником?
7. Схарактеризуйте позицію Франції на англо-франко-радянських переговорах у Москві.

Література:

- Басистов Ю. В. Сталин – Гитлер: От пакта до войны / Ю.В. Басистов. СПб.: БЛИЦ, 2001. 200 с.
- Безыменский Л.А. Гитлер и Сталин перед схваткой / Л.А. Безыменский. М.: Вече, 2000. 512 с.
- Газін В.П. Економіка та зовнішня політика Веймарської республіки (1925-1933 рр.): Східноєвропейські аспекти / В.П. Газін. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільськ. держ. пед. ун-т, 1999. 152 с.
- Дашичев В. И. Стратегия Гитлера – путь к катастрофе, 1933 – 1945. В 2-х т. / В. И. Дашичев. М. : РАН, Институт международных экономических и политических исследований, 2005 .Т.1. .524 с.; Т. 2. 394 с.
- Ди Нольфо Э. История международных отношений. (1918-1999) / Э. Ди Нольфо. М.: Логос, 2003. 1306 с.
- Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж.-Б. Дюррозель. К.: Основи, 1995. 903 с.
- Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.
- Комптон Дж. Свастика и орел. Гитлер, Рузвельт и причины Второй мировой войны, 1933-1941 / Д. Комптон ; пер. с англ. Е. В. Ламанова. М. : Центрполиграф, 2007. 255с.
- Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
- Малафеев К. А. Луи Барту - политик и дипломат / К. А. Малафеев. М.: Международные отношения, 1988. 176 с.
- Павлов, Н.В. История внешней политики Германии от Бисмарка до Меркель : учеб. пособие / Н.В. Павлов. М. : Международные отношения, 2012. 797 с.
- Половина И. П.. Так подготавливалась Вторая мировая война / И. П. Половина. К. : НПУ им. М. П. Драгоманова, 2005. 108 с.
- Симоненко Р. Г.. Міжнародна обстановка непереродні Другої світової війни / Р. Г. Симоненко. К. : Вид-во гуманіт. л-ри, 2010. 71 с.
- Стегарь С. А. Дипломатия Франции перед Второй мировой войной / С. А. Стегарь. М.: Международные отношения, 1980. 280 с.
- Цветков Г.М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917-1945рр.: Навч. посіб. / Г. М. Цветков. К.: Либідь, 1997. 232 с

Тема 12. Німеччина і Франція у Другій світовій війні (1939–1945 рр.)

Питання до теми самостійної роботи:

1. Визначте ступінь дипломатичної та військово-технічної підготовки Німеччини до Другої світової війни.
2. Схарактеризуйте дії військових та дипломатів Франції у «Дивній війні».

3. Назвіть причини військової поразки Франції.
4. Розкрийте процес дипломатичної та військової підготовки Німеччини до нападу на СРСР.
5. Схарактеризуйте воєнні дії на радянсько-німецькому фронті у другій половині 1941 – 1942 рр.
6. Якими були зовнішньополітичні наслідки військової поразки Німеччини у Сталінградській та Курській битвах?
7. Яку роль у звільненні Франції відіграло відкриття західними союзниками другого фронту?
8. Схарактеризуйте особливості міжнародного статусу Франції після капітуляція Німеччини.
9. Дайте оцінку ключовим рішенням щодо майбутнього устрою Німеччини.

Література:

- Арзаканян М. Ц. Политическая история Франции в XX веке / М. Ц. Арзаканян. М. : Высшая школа, 2003. 157 с.
- Басистов Ю. В. Сталин – Гитлер: От пакта до войны / Ю.В. Басистов. СПб.: БЛИЦ, 2001. 200 с.
- Голь Ш. де. Военные мемуары: Призыв 1940-1942 / Ш. де Голь; Пер. с фр. М.: АСТ; Астрель, 2003. 814 с.
- Дашичев В. И. Стратегия Гитлера – путь к катастрофе, 1933 – 1945. В 2-х т. / В. И. Дашичев. М. : РАН, Институт международных экономических и политических исследований, 2005 .Т.1. .524 с.; Т. 2. 394 с.
- Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж.-Б. Дюрозель. К.: Основи, 1995. 903 с.
- Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011.632 с.
- Клавінг В.В. Западный фронт. Германия в войне 1939-1945 / В.В. Клавінг. М.: Яуза, Эксмо, 2005. 544 с.
- Козлітін В. Д. Друга світова війна, 1939-1945 рр. : Навч. посіб. / В.Д. Козлітін. Х. : РА, 2001. 335 с.
- Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
- Литтлвуд Й. История Франции от древнейших времён до наших дней. М.: АСТ, Астрель, 2008. 224 с.
- Максимычев И. Ф. Германский фактор в Европейской политике России: конфликт и партнерство, 1914–2004 / И. Ф. Максимычев. М., 2004. 167 с.
- Моруа А. История Германии. М.: Азбука, 2017. 320 с.
- Обичкина Е. О. Внешняя политика Франции от де Голля до Саркози, (1940–2012) / Е. О. Обичкин. М. : Аспект Пресс, 2012. 382 с.
- Павлов, Н.В. История внешней политики Германии от Бисмарка до Меркель : учеб. пособие / Н.В. Павлов. М. : Международные отношения, 2012. 797 с.
- Пленков О.Ю. Третий Рейх. Война: до критической черты / О.Ю. Пленков. СПб.: Нева, 2005. 384 с.
- Різ Д. Друга світова війна за зачиненими дверима: Сталін, нацисти і Захід: Пер. з англ. / Д. Різ. К.: Темпора, 2010. 444 с.
- Смирнов В. П. Краткая история Второй мировой войны / В.П. Смирнов. М: Весь мир., 2005. 356 с.
- Типпельскирх фон К. История Второй мировой войны / К. Типпельскирх фон. Крушение. М.: Вече, 2016. 592 с.

- Уткин А.И. Вторая мировая война / А.И. Уткин. М.: Эксмо, 2003. 960 с.
- Цветков Г.М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917-1945рр.: Навч. посіб. / Г. М. Цветков. К.: Либідь, 1997. 232 с
- Черчилль У. Вторая мировая война / У. Черчилль. М.: Альпина Паблишер, 2013. 3177 с.

Тема 13. Франція, ФРН та НДР у біполярній системі міжнародних відносин.

Питання до теми самостійної роботи:

1. У чому полягали особливості організації зовнішньополітичної діяльності Четвертої французької республіки.
2. Чи можна вважати закономірним утворення ФРН і НДР в умовах міжнародної обстановки, що склалася у 1945-1949 рр.?
3. Схарактеризуйте позиції провідних політичних партій у французькому парламенті щодо питання про вступ ФРН до НАТО.
4. Визначте значення та роль Франції і ФРН на початковому етапі євроінтеграції.
5. Схарактеризуйте концептуальні засади голлізму та особливості зовнішньої політики П'ятої Французької республіки.
6. У чому полягали причини проведення «Нової східної політики»?
7. Як змінювалася упродовж другої половини 1980-х років позиція Ф. Міттерана у питанні про можливість об'єднання Німеччини?

Література:

- Авраменко В. Еволюція північноатлантичної політики Франції від Ф. Міттерана до Н. Саркозі / В. Авраменко // Політичний менеджмент. К., 2011. № 6. С. 167-173.
- Арзаканян М. Ц. Политическая история Франции в XX веке / М. Ц. Арзаканян. М.: Высшая школа. 2003. 157 с.
- Бадах Ю. Г. «Холодна війна» та її виміри (1946-1991) / Ю. Г. Бадах. К.: КНТЕУ, 2009. 456 с.
- Ди Нольфо Э. История международных отношений. (1918-1999) / Э. Ди Нольфо. М.: Логос, 2003. 1306 с.
- Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж.-Б. Дюррозель. К.: Основи, 1995. 903 с.
- Каракуц А.М. Зовнішня політика ФРН наприкінці 1980-х — на початку 1990-х рр. // Наукові праці. Історія. Миколаїв, 2010. Випуск 116. Том 129. С. 86–90.
- Колосков И. А. Внешняя политика Пятой республики: Эволюция основных направлений и тенденций. 1958–1972 / И. А. Колосков. М.: АН СССР, 1976. 303 с.
- Нарочницкая Е.А. Франция в блоковой системе Европы. 1960–1980-е годы / Е. А. Нарочницкая. М.: Наука, 1993. 236 с.
- Обичкина Е. О. Внешняя политика Франции от де Голля до Саркози, (1940–2012) / Е. О. Обичкин. М.: Аспект Пресс, 2012. 382 с.
- Павлов Н. В. Внешняя политика ФРГ от Аденауэра до Шредера: монография. / Н. В. Павлов, А. А. Новиков. М.: СиДиПресс, 2005. 605 с.
- Павлов Н. В. История современной Германии, 1945–2005/ Н. В. Павлов. М.: Астрель, 2006. 415 с.
- Павлов, Н.В. История внешней политики Германии от Бисмарка до Меркель : учеб. пособие / Н.В. Павлов. М.: Международные отношения, 2012. 797 с.
- Рудько С. О. Зовнішня політика та політичні системи Французької Республіки та Федеративної Республіки Німеччини : підручник із курсу / С. О. Рудько. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. 298 с.

Сироткин В. История Франции: Пятая республика: Учеб. Пособие для вузов по спец. «История» / В. Сироткин. М.: Высшая школа, 1989. 199 с.

Славенов В.П. Очерки внешней политики Франции (1981-1986 гг.) / В. П. Славенов. М.: Международные отношения, 1987. 306 с.

Шадурский В.Г. Внешняя политика Франции (1945 – 2002): Учеб. пособие / В.Шадурский. Минск: БГУ, 2004. 175 с.

Шарапо А. В. Политические системы и внешняя политика Германии, Австрии, Швейцарии. Учеб. пособие. / А. В. Шарапо. Минск : БГУ, 2007. 231 с.

Тема 14. ФРН у постбіполярній системі міжнародних відносин

Питання до теми самостійної роботи:

1. Визначте роль об'єднаної Німеччини у новому постбіполярному світоустрої.
2. Які головні нормативні документи визначають основи зовнішньої політики ФРН?
3. Схарактеризуйте роль ФРН у створенні Європейського Союзу.
4. Поясніть, чому зовнішня політика ФРН у період канцлерства Г. Шредера сприяла процесу розширення ЄС?
5. Якими є головні пріоритети зовнішньої політики А. Меркель?
6. Яку роль відіграє ФРН у процесі подальшого реформування Євросоюзу?
7. Схарактеризуйте процес еволюції німецько-американських відносин у 2005-2020 рр.

Література:

Авраменко В. Еволюція північноатлантичної політики Франції від Ф. Міттерана до Н. Саркозі / В. Авраменко // Політичний менеджмент. К., 2011. № 6. С. 167-173.

Авраменко В. В. Трансатлантичне партнерство Франції та США після реінтеграції екзагону до військових структур НАТО / В. В. Авраменко. // Актуальні проблеми міжнародних відносин. К., 2012. Вип. 107. Ч. 2. С. 55-60.

Аяпергенов Р. К. Основные направления во внешней политике Германии в XXI веке / Р. К. Аяпергенов // Вестник КрасГАУ. 2013. № 8. С. 244–248.

Белов В. Б. Германия. Вызовы XXI века / В. Б. Белов. М.: Весь мир, 2009. 792 с.

Воробьева Л. М. Внешняя политика ФРГ на пороге XXI века / Л. М. Воробьева. М.: РИСИ, 2000. 356 с.

Имангалиев Р. Новая Германия в меняющемся мире: международное положение и внешняя политика Германии на рубеже XX – XXI вв. / Р.Имангалиев. М.: Новое знание, 2006. 252 с.

Каракуц А.М. Зовнішня політика ФРН наприкінці 1980-х — на початку 1990-х рр. // Наукові праці. Історія. Миколаїв, 2010. Випуск 116. Том 129. С. 86–90.

Кондратюк С.В. Європейська політика об'єднаної Німеччини / С. В. Кондратюк. К. : Ін-т світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2008. 264 с.

Копійка В. В. Європейський Союз: заснування та етапи становлення. Навчальний посібник для студентів ВНЗ / Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2001. 448 с.

Копійка В. В. Європейський Союз: Історія і засади функціонування: Навч. посіб. 2-ге вид., виправ. і доп. / Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. К., 2012. 759 с.

Кривонос Р. А. Німеччина у структурі європейської співпраці / Р. А. Кривонос. К.: КНЕУ, 2004. 165 с.

Кудряченко А. І. Європейська політика ФРН / А. І. Кудряченко. К., 1996. 239 с.

Мартинов А. Ю. Об'єднання Німеччини: від «Боннської» до «Берлінської» республіки (1990-2005 рр.) / А. Ю. Мартинов. К. : Ін-т історії України НАНУ, 2006. 416 с.

- Никитин А.К. Современная внешнеполитическая стратегия ФРГ / А.К. Никитин. М.: МГИМО, 2008. 320 с.
- Никитин, А.К. Стратегия современной Германии на международной арене и интересы России / А.К. Никитин. М. : МНЭПУ, 2006. 198 с.
- Павлов Н. В. Внешняя политика ФРГ в постбиполярном мире / Павлов Н. В. М. : Наука, 2005. 409 с.
- Павлов Н. В. Внешняя политика ФРГ от Аденауэра до Шредера: монография. / Н. В. Павлов, А. А. Новиков. М.: СиДиПресс, 2005. 605 с.
- Павлов, Н.В. История внешней политики Германии от Бисмарка до Меркель : учеб. пособие / Н.В. Павлов. М. : Международные отношения, 2012. 797 с.
- Павлов Н. В. История современной Германии, 1945–2005/ Н. В. Павлов. М.: Астрель, 2006. 415 с.
- Рудько С. О. Зовнішня політика та політичні системи Французької Республіки та Федеративної Республіки Німеччини : підручник із курсу / С. О. Рудько. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. 298 с.
- Харлан Г. Зовнішньополітичні орієнтири ФРН у східноєвропейській політиці Г. Шрьодера (1998–2005 рр.) // Український історичний збірник, 2014. Вип. 17. С. 235-243.
- Шарапо А. В. Политические системы и внешняя политика Германии, Австрии, Швейцарии. Учеб. пособие. / А. В. Шарапо. Минск : БГУ, 2007. 231 с.

Тема 15. Франція у постбіполярній системі міжнародних відносин

Питання до теми самостійної роботи:

1. Які інститути влади Франції відповідальні за сферу міжнародних відносин постбіполярної доби?
2. Схарактеризуйте особливості реалізації зовнішньої політики Франції у першій половині 1990 х рр.
3. Яку роль відіграла Франція у створенні Європейського Союзу?
4. Якою мірою зовнішня політика Франції за часів президентства Ж. Ширака сприяла подальшій європейській інтеграції.
5. Розкрийте причини остаточного повернення Франції у військові структури НАТО за часів президентства Н. Саркозі
6. В чому полягала нова французька доктрина зовнішньої політики за часів президентства Ф. Олланда?
7. Схарактеризуйте євроатлантичні пріоритети зовнішньої політики Е. Макрона та сучасний стан франко-американських відносин.

Література:

- Зверева Т.В. Внешняя политика современной Франции: Монография. / Т. В. Зверева М.: Канон+ РООИ Реабилитация, 2014. 344 с.
- Канинская Г. Франция – НАТО: итоги возвращения // Европейская безопасность : события, оценки, прогнозы. 2010. Вып. 21 (37). С. 44-62.
- Копійка В. В. Європейський Союз: Історія і засади функціонування: Навч. посіб. 2-ге вид., виправ. і доп. / Копійка В. В., Шинкаренко Т. І. К., 2012. 759 с.
- Литтлвуд Й. История Франции от древнейших времён до наших дней. М.: АСТ, Астрель, 2008. 224 с.
- Лозовицький О. С. Французько-американське суперництво як чинник зовнішньополітичного курсу США в Європі у другій половині ХХ ст.. // Американська історія та політика. 2016. № 2. С. 48-55.
- Малашенко О.А. Военно-политические отношения Франции и НАТО: история и современность / О. А. Малашенко // Вестник Московского университета им. М. В. Ломоносова. 2011. Сер. 25. С. 42-56.

- Манжола В. Політична інновація французької дипломатії / В.Манжола, О.Шаповалова // Зовнішні справи. К., 2008. № 11. С. 10-14
- Надточей Ю.И. Выбор Франции: «Атлантизм» с «европейским подтекстом» // Актуальные проблемы Европы (ИНИОН РАН). 2010. № 3. С.35-62.
- Обичкина Е.О. Франция в поисках внешнеполитических ориентиров в постбиполярном мире / Е. О. Обичкина М., 2003. 470 с.
- Обичкина Е. О. Внешняя политика Франции от де Голля до Саркози, (1940–2012) / Е. О. Обичкин. М. : Аспект Пресс, 2012. 382 с.
- Пошедін О. І. Еволюція взаємовідносин Франції з НАТО / О. І. Пошедін // Військово-науковий вісник. 2013. Вип. 19. С. 218-229.
- Рудько С. О. Зовнішня політика та політичні системи Французької Республіки та Федеративної Республіки Німеччини : підручник із курсу / С. О. Рудько. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. 298 с.
- Рубинский Ю. Франция: прощание с биполярностью? / Ю. И. Рубинский // Научно-аналитический вестник ИЕ РАН, 2018. №1. С. 99-105.
- Смирнова О. А. Французская стратегия в контексте европейского строительства / О. А. Смирнова, Д. М. Золина // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. 2013. №4. С. 309-312.
- Степанов В. А. Досвід реалізації зовнішньої політики Федеративної Республіки Німеччина (1990 – 2005 рр.): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / В. А. Степанов; Дипломат. акад. України при М-ві закордон. справ України, Ін-т історії України НАН України. К., 2008. 20 с.
- Фесенко, М. В. Зовнішня та безпекова політика США і Франції: трансатлантичний вимір / М. В. Фесенко // Міжнародні відносини. 2015. №9.. С. 6-13.
- Филатова А. Франция – НАТО: что стоит за решением о возврате в военную структуру / А. Филатова // Современная Европа. 2010. №3. С.96-107.
- Червяков А. Военно-политический курс Франции в 1995–2010 гг. / А. Червяков // Мировая экономика и международные отношения. 1997. № 9. С. 14–25.
- Чернега В.Н. Внешняя политика Франции при президенте Макроне: Изменения в рамках преемственности? / В.Н. Чернега // Проблемы европейской безопасности. 2018. Вып. 3. С. 64-86.
- Чихачев А.Ю. Внешняя политика современной Франции: особенности дипломатического стиля президента Э. Макрона // Вестник Поволжского института управления 2018. Том 18. № 3. С. 46-52.
- Шадурский В.Г. Внешняя политика Франции (1945 – 2002): Учеб. пособие / В.Шадурский. Минск: БГУ, 2004. 175 с.

Тема 16. Зовнішньополітичні зв'язки ФРН і Франції з Україною (1991-2020 рр.)

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте процес визнання ФРН і Францією незалежної України.
2. В чому полягали особливості міждержавних зв'язки ФРН і Франції з Україною за часів президентства Л. Кучми?
3. Дайте оцінку німецько-українським та франко-українським відносинам за часів президентства В. Ющенка.
4. Яке значення для України мав проект «Східне партнерство» та яку роль у створенні цього проекту відіграли представники від Франції та Німеччини?
5. Якою була офіційна позиція ФРН і Франції щодо подій Євромайдану 2013-2014 рр.?
6. Схарактеризуйте зносини ФРН і Франції з Україною за часів президентства П. Порошенка.

7. В чому полягає сутність «Нормандського формату» та «Формули Штайнмайера»?

Література:

Гуцал С.А. Відносини України та Німеччини: проблеми, пріоритети, перспективи / С. А. Гуцал // Стратегічні пріоритети. 2011. № 4 (21). С. 148–155.

Кривонос Р. А. Німеччина у структурі європейської співпраці / Р. А. Кривонос. К.: КНЕУ, 2004. 165 с.

Кучик О. С. Зовнішня політика України: навчальний посібник / О. С. Кучик, О. А. Заяць. К.: Знання, 2010. 334 с.

Мартинів А.Ю. Українсько-німецьке співробітництво в контексті європейської інтеграції (90-ті роки ХХ ст.). К.: Ін-т історії України НАН України, 2000. 86 с.

Марущак М. Й. Історія дипломатії ХХ ст.: Курс лекцій / М. Й. Марущак. Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.

Степанов В. А. Досвід реалізації зовнішньої політики Федеративної Республіки Німеччина (1990 – 2005 рр.): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / В. А. Степанов; Дипломат. акад. України при М-ві закордон. справ України, Ін-т історії України НАН України. К., 2008. 20 с.

Україна у міжнародних відносинах ХХ століття : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Я. Й. Малика. Львів: Світ, 2004. 391 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, післяатестаційного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни

ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Визначте основні причини утворення «Священної Римської імперії германської нації».
2. Схарактеризуйте причини Столітньої війни.
3. Який вплив на міжнародні відносини в Європі XIV-XV ст. зробили союзи німецьких міст?
4. Як рішення Вестфальського миру змінили кордони Франції та німецьких держав?

ЗРАЗОК ТЕСТІВ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Франкфуртський мирний договір 1871 р. передбачав:

- A. Франція повинна була виплатити контрибуцію в 5 млрд. франків.
- B. Німеччина повинна була погодитися на окупацію Францією Саару.
- C. Франція виводила свої війська з Рейнської зони.
- D. Пруссія створювала Північнонімецький Союз.

Завдання для підсумкового контролю

1. Предмет, мета і завдання курсу. Характеристика ключових термінів.
2. Зовнішня політика Німеччини і Франції на різних етапах історії та їх вплив на системи міжнародних відносин.

3. Походження германців та їх перші зіткнення з Римською республікою.
4. Відносини стародавніх германців з Римською імперією та сусідами у I –II ст.
5. Рух германських племен у III - IV ст. та його наслідки для Середземноморської підсистеми міжнародних відносин.
6. Причини і початок германських вторгнень на територію Римської імперії наприкінці IV-V ст.
7. Воєнні походи вестготів. Зовнішня політика Вестготського королівства.
8. Зовнішня політика Вандальського та Бургундських королівств.
9. Боротьба германських племен та Римської імперії проти гунів.
10. Падіння Західної Римської імперії та боротьба Одоакра проти остготів. Зовнішня політика Остготського королівства.
11. Воєнні походи лангобардів. Лангобардське королівство у міжнародних відносинах.
12. Зовнішня політика державних утворень англів, саксів, тюрингів, баварів.
13. Завоювання Хлодвігом Галлії та створення Франкського королівства.
14. Дипломатія та війни Меровінгів.
15. Зовнішня політика Франкської держави Каролінгів у VIII ст.
16. Створення Імперії Карла Великого та його дипломатична діяльність.
17. Причини та етапи розпаду Каролінгської імперії. Верденський договір 843 р.
18. Постверденські королівства західних та східних франків у другій половині IX ст.
19. Зовнішньополітична діяльність державних установ Німеччини та Франції в X-XIII ст.
20. Боротьба Німеччини та Франції проти норманів і угорців.
21. Утворення «Священної Римської імперії германської нації» та особливості італійської політики німецьких імператорів у X-XIII ст.
22. Участь Франції та Німеччини у перших трьох хрестових походах.
23. Міжнародні наслідки участі Франції та Німеччини у хрестових походах XIII ст.
24. Агресія німецьких феодалів у слов'янських землях та Прибалтиці. «Дранг нах Остен».
25. Нормандське завоювання Англії та етапи боротьби Франції й Англії у XI-XIII ст.
26. Дипломатія Франції у першій третині XIV ст. Причини Столітньої війни.
27. Початок та перші етапи Столітньої війни. Міжнародні наслідки договорів у Бретіні та Труа.
28. Феномен Жанни д'Арк та закінчення Столітньої війни.
29. Особливості дипломатії Людовика XI. Завершення політичного об'єднання Франції у другій половині XV ст.
30. Ослаблення Німецької держави XIV ст. Міжнародні наслідки прийняття «Золотої булли» 1356 р.
31. Союзи німецьких міст як міжнародні актори доби Середньовіччя.
32. Політичний занепад Священної Римської імперії германської нації у XV ст. Міжнародні наслідки поразки Тевтонського ордену, гуситських воєн та утвердження династії Габсбургів.
33. Зовнішньополітична діяльність державних установ Франції та німецьких держав у XVI – першій половині XVII ст.
34. Франція та Священна Римська імперія германської нації у італійських війнах. Дипломатія Франциска I.
35. Міжнародні наслідки Реформації у Німеччині. Зовнішня політика Карла V Габсбурга.
36. Зовнішньополітичні наслідки Контрреформації у Німеччині та Громадянських (Релігійних) воєн у Франції.

37. Передумови Тридцятилітньої війни. Активізація боротьби країн Габсбурзького блоку і Антигабсбурзької коаліції.
38. Етапи та хід Тридцятилітньої війни : політичні інтереси Франції, німецьких католицьких і протестантських держав.
39. Вступ Франції у Тридцятилітню війну та її завершення. Вестфальський мир 1648 р.
40. Організація зовнішньополітичних відомств Франції та німецьких держав у другій половині XVII – першій половині XVIII ст.
41. Боротьба Франції за гегемонію в Європі та світі за часів Людовика XIV.
42. Причини посилення Пруссії. Пруссія як впливовий актор міжнародних відносин в Європі у другій половині XVII – першій половині XVIII ст.
43. Міжнародні наслідки війни за Австрійську спадщину та Семирічної війни.
44. Франція та німецькі держави у Війні за незалежність США.
45. Участь Пруссії та Австрії у поділах Речі Посполитої.
46. Зовнішньополітичні інтереси французької буржуазії та початок Великої Французької революції.
47. Дипломатія Франції й німецьких держав часів революції. Утворення Міністерства закордонних справ Франції (1791).
48. Війни революційної Франції. Перші антифранцузькі коаліції.
49. Захоплення влади Наполеоном та характер Наполеонівських війн.
50. Розгром та окупація Францією Пруссії. Німецькі землі в імперії Наполеона.
51. Імперія Наполеона в 1812-1814 рр. Участь у Наполеонівських війнах німецьких держав.
52. Остаточна поразка Наполеона під час «Ста днів» та територіально-політичні зміни у Німеччині.
53. Створення Німецького союзу. Організація зовнішньополітичної діяльності Німецького союзу.
54. Міжнародне становище Франції і Пруссію у 1815-1848 рр.
55. Зовнішньополітичні наслідки революцій 1848–1849 рр. у Франції та Німеччині. Рух за об'єднання Німеччини.
56. Зовнішня політика Наполеона III.
57. Державна діяльність О. фон Бісмарка. Австро-пруська боротьба за гегемонію у Німеччині.
58. Загострення відносин між Францією та Пруссією. Франко-пруська війна й об'єднання Німеччини.
59. Франкфуртський мир та його міжнародні наслідки.
60. Подальше посилення франко-німецького антагонізму. Створення Троїстого союзу і Антанти.
61. Стратегічні плани та військовий потенціал Німеччини і Франції.
62. Початок війни. Воєнні дії німецьких та французьких армій у 1914 р.
63. Воєнні дії Німеччини і Франції у 1915-1916 рр.
64. Особливості діяльності дипломатії Німеччини і Франції в роки війни. Спроби та провал «мирних маневрів» Німеччини та інших держав в 1916–1917 рр.
65. Міжнародні наслідки Лютневої революції та Жовтневого перевороту в Росії на стан Німеччини та Франції у війні. Брестський мирний договір.
66. Воєнні дії німецьких та французьких армій у 1918 р.
67. Військова поразка Німеччини. Комп'єнське перемир'я та підсумки Першої світової війни.
68. Паризька мирна конференція і Версальський договір. Плани Франції та позиція Німеччини.
69. Франція і Німеччина у міжнародних відносинах першої половини 20-х рр. Локарнські угоди та їх вплив на міжнародні відносини.

70. Франція та Німеччина у міжнародних відносинах другої половини 1920-х рр. Французький проект політичного об'єднання Європи.
71. Світова економічна криза та її вплив на зовнішню політику Німеччини і Франції.
72. Прихід до влади у Німеччині нацистів. Особливості діяльності нацистської та французької дипломатії у 1933-1937 рр.
73. Політика умиротворення агресорів та її зовнішньополітичні наслідки. Сталевий пакт.
74. Англо-франко-радянські переговори та їх зрив. Пакт Молотова–Ріббентропа.
75. Дипломатична та військово-технічна підготовка Німеччини до Другої світової війни.
76. Напад Німеччини на Польщу. Франція у «Дивній війні».
77. Військова поразка Франції та її наслідки. Зовнішня політика режиму «Віші».
78. Напад Німеччини та її сателітів на СРСР. Воєнні дії на радянсько-німецькому фронті у другій половині 1941 – 1942 рр.
79. Проблема місця руху «Вільна Франція» в антигітлерівській коаліції.
80. Військові поразки Німеччини у Сталінградській та Курській битвах і їх зовнішньополітичні наслідки.
81. Стратегічний наступ радянських військ в 1944 р. Відкриття західними союзниками другого фронту у Франції.
82. Звільнення Франції та діяльність французької дипломатії. Радянсько-французький договір про союз та взаємодопомогу.
83. Берлінська наступальна операція радянських військ. Поразка і капітуляція Німеччини.
84. Міжнародний статус Франції. Ключові рішення щодо майбутнього устрою Німеччини.
85. Організація зовнішньополітичної діяльності Четвертої французької республіки.
86. Окупація Німеччини та утворення ФРН і НДР. Становлення зовнішньої політики двох німецьких держав у першій половині 1950-х рр.
87. Франція і ФРН на шляху до спільної політики у галузі безпеки та оборони. Вступ ФРН до НАТО.
88. Початок євроінтеграції та роль в ЄЕС Франції і ФРН.
89. Особливості зовнішньої політики П'ятої Французької республіки. Концептуальні засади голлізму.
90. «Нова східна політика» ФРН і «Стратегія рівноваги» Г. Шмідта.
91. Головні напрями зовнішньої політики Франції, ФРН та НДР у 80-ті роки. Об'єднання Німеччини.
92. Внесок об'єднаної Німеччини у новий постбіполярний світоустрій.
93. Нормативні основи зовнішньої політики ФРН. Функції у зовнішніх зносинах ФРН федерального президента та міністра закордонних справ.
94. Роль ФРН у створенні Європейського Союзу. Намагання ФРН щодо постійного членства у Раді Безпеки ООН.
95. Зовнішня політика ФРН у період канцлерства Г. Шредера. Стратегія розширення ЄС.
96. Участь ФРН у військовій операції НАТО на Балканах. Підтримка Німеччиною дій США в Афганістані і критика американської агресії проти Іраку.
97. Пріоритети зовнішньої політики А. Меркель. Роль ФРН у процесі подальшого реформування Євросоюзу.
98. Еволюція німецько-американських відносин у 2005-2020 рр.
99. Відносини ФРН з країнами, що розвиваються. Німецькі ініціативи щодо «хайлігендамського процесу».
100. Інститути влади Франції у сфері міжнародних відносин постбіполярної доби.

101. Особливості реалізації зовнішньої політики Франції у першій половині 1990 х рр.
102. Роль Франції у створенні Європейського Союзу. Пріоритетність західноєвропейського інтеграційного процесу.
103. Нові та старі підходи у зовнішній політиці Франції за часів президентства Ж. Ширака. Участь у будівництві «конструктивного багатополярного світу» і подальшій європейській інтеграції.
104. Європейський, атлантичний, середземноморський напрями зовнішньої політики президента Н. Саркозі. Остаточне повернення Франції у військові структури НАТО.
105. Зовнішня політика Франції за часів президентства Ф. Олланда. Нова французька доктрина зовнішньої політики.
106. Євроатлантичні пріоритети зовнішньої політики Е. Макрона. Сучасний стан франко-американських відносин.
107. Зносини ФРН і Франції з Україною за часів президентства Л. Кравчука. Процес визнання ФРН і Францією незалежної України.
108. Міждержавні зв'язки ФРН і Франції з Україною за часів президентства Л. Кучми. Хартія про особливе партнерство із НАТО.
109. Німецько-українські та франко-українські відносини за часів президентства В. Ющенка. Проект «Східне партнерство» та його реалізація (2009).
110. Боротьба за підписання Україною «Угоди про асоціацію з ЄС» та позиція ФРН і Франції щодо подій Євромайдану 2013-2014 рр.
111. Зносини ФРН і Франції з Україною за часів президентства П. Порошенка. «Нормандський формат» та «Формула Штайнмайера».
112. ФРН і Франція в головних зовнішньополітичних пріоритетах адміністрації В. Зеленського.

4. Завдання семестрових заліків

Зразок екзаменаційного білету

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
 Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
 Семестр: 9

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Навчальна дисципліна: **Німеччина та Франція в системах міжнародних відносин**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Предмет, мета і завдання курсу. Характеристика ключових термінів (13 балів).
2. Етапи та хід Тридцятилітньої війни : політичні інтереси Франції, німецьких католицьких і протестантських держав.(13 балів).
3. Дипломатична та військово-технічна підготовка Німеччини до Другої світової війни. (14 балів).

Затверджено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
 Протокол №1 від 28 серпня 2020 року.

Завідувач кафедри _____ (Парфіненко А. Ю.)
 підпис

Екзаменатор _____ (Лиман С. І.)
 підпис

